

KOMPOST

Strakonický měsíčník o ochraně přírody

červen 2018

Environmentální akce, reporty, přírodovědná pozorování, ekoporadenské tipy, botanika, zoologie, úvahy, recenze, recepty, tipy na odbornou literaturu i beletrii, zdravý životní styl, náměty na tvořivé činnosti, poezie...

Ekoporadna při Šmidingerově knihovně
Základní organizace ČSOP Strakonice

Vážení čtenáři,

velmi často se spekuluje nad tím, jak velký vliv má člověk na planetu Zemi. Zastánci antropocentrického pohledu tvrdí, že nikterak velkou. Část spirituálně a nábožensky zaměřených lidí je možná přesvědčená o tom, že planeta má všechno pod kontrolou nebo že je tento vývoj součástí jakéhosi vyššího plánu. Je jasné, že vnímat globální situaci optikou jednotlivce bez

Z obsahu tohoto čísla:

Ozvěny semináře Ochrana zvířat při.....	2
Přednáška o hospodaření s dešťovou....	3
Chřadnutí českých lesů - hrozba, nebo...	4
Sucho, sucho, sucho, sucho!.....	5
Sníme naši planetu? - 12. díl.....	5
Sblížení: Lidé a velké šelmy Šumavy.....	7
Hurá na výlet s Enviroskopem - 12.....	7
Bezodpadové tipy nejen na letní sezónu	8
Objevy detektiva Ledňáčka.....	9
Zobonosky počtvrté.....	10
Večer s dokumentem - 52. díl.....	10
Vegetativní rozmnožování orseje.....	13
Červen očima Jirky Wagnera.....	13
Češi ve spotřebitelském ráji (!?).....	14
„Jaro vyspalo se do růžova...“.....	15
Je „zajímavější“ veřejnost aktivní....	15
Objevy detektiva Ledňáčka - odpovědi..	16
Osmá vege grilovačka.....	17

detailnějších informací je prakticky nemožné. Oněmíme až ve chvíli, kdy tento stav obsáhneme pomocí jednoduchých čísel. To se před nedávnem podařilo skupině vědců a výstupy této studie jsou doslova dechberoucí. Přesvědčte se sami: [zde](#). Jen namátkou - člověk a jím chovaná „hospodářská“ zvířata tvoří 96 % všech na světě žijících savců, zbývající pouhá 4 % jsou tvořena všemi ostatními divokými zvířaty.

Ze všech ptáků žijících na planetě připadá na chovanou drůbež celých 70 %. Pokud přepočteme živočichy na hmotnost, tvoří lidstvo pouhých 0,01 %, doposud však zvládlo zlikvidovat 83 % divokých zvířat a přibližně 50 % rostlin. Samotný vliv člověka na ekosystémy se tak násobí zejména s ohledem na jeho stravovací návyky a vyúsťuje v něco, co vědci nazývají antropocénem (érou Země zcela ovlivněnou člověkem) nebo také

Foto Roman Szpuk

šestým masovým vymíráním druhů (poprvé zapříčiněným konkrétním živým organismem). Nejen ve světle těchto informací se jeví naše vlastní pojmenování Homo sapiens (člověk rozumný) jako těžká ironie. Dosavadní velké civilizační přešlapy jsme zatím zvládli alespoň z větší části napravit. Je na čase uvědomit si, že právě v tuto chvíli probíhá přešlap, který všechny předchozí strčí hravě do kapsy. Protože všechny konkrétní kroky budou muset začít u reflexe tohoto stavu. K zastavení ničení a nápravě povede ještě dlouhá cesta. Dobrou zprávou je, že můžeme začít na svém kousku, který nám byl zapůjčen.

Přejeme vám hezké a dlouhé letní dny, váš Kompost. -jj-

Ohlédnutí

Ozvěny semináře „Ochrana zvířat při stavebních úpravách“ – 3. Netopýři

Netopýři – jedna z nejpozoruhodnějších skupin živočichů. Kvůli doprovodným jevům svého pobytu (trus, zvukové projevy), někdy i zažitým předsudkům a zejména z důvodu své „skladnosti“ při využívání nejrůznějších otvorů a prostor v rámci lidských staveb se velmi často dostávají do kolize s lidskými zájmy. Netopýři tak mohou představovat problém svým samotným pobytům a také samozřejmě v případě, že se v jejich blízkosti provádějí nejrůznější stavební úpravy.

Na únorovém semináři tuto problematiku rozebrala Mgr. Dita Weinfurtová z organizace ČESON (Česká společnost pro ochranu netopýřů). Základním materiálem, ze kterého je možné čerpat všechny podstatné informace, je brožura Netopýři v budovách (el. [zde](#), v papírové podobě k dispozici ve [fondu ŠK](#) nebo v Ekoporadně). Vše potřebné naleznete rovněž na webu zmiňované organizace (www.ceson.org) nebo na stránkách www.sousednetopyr.cz.

Druhy netopýřů žijící na našem území je zhruba možné rozdělit do dvou skupin dle preferovaných útočišť. Tzv. jeskynní druhy mohou v současnosti využívat (zejména k zimování) kromě přirozených jeskyní i různé větší prostory vytvořené člověkem – štoly, šachty, ale i prostorné půdy velkých budov. Oproti tomu tzv. štěrbinové druhy netopýřů reagují na úbytek přirozených útočišť (skalní štěrbiny, prostory pod kůrou nebo v kmenech mohutných dřevin) využíváním nejrůznějších otvorů v budovách všeho druhu (skuliny pod dřevěným bedněním, pod střešními krytinami, za obložení, prostory za ventilačními

Foto -jj-

průduchy v mezistřešních prostorech atd.), a to jak na rodinných či rekreačních objektech, tak i na panelových domech a ostatních budovách.

Důležitá pro ochranu netopýřů je znalost jejich ročního cyklu. Nejkritičtější období je zimní spánek (listopad – březen), pro které netopýři vyhledávají některé výše uvedené prostory s teplotou nad bodem mrazu a dochází u nich ke snížení fyziologických funkcí. Jakýkoli zásah do kolonií v tomto období může být fatální. V období letních (mateřských) kolonií (duben – srpen) samice rodí mláďata a pečují o ně. Mláďata se osamostatňují ve věku zhruba šesti týdnů. Je nasnadě, že i zásah do kolonií v tomto období je velmi negativní. A to také z toho důvodu, že většina netopýřích samic rodí pouze jedno mládě. Mezi těmito dvěma periodami probíhají tzv. jarní a podzimní přelety. V porovnání s rorýsy (viz [minulý díl miniseriálu](#)) jsou netopýři o něco flexibilnější ve vyhledávání a přijímání nových a náhradních úkrytů. Pro potenciální „vystěhování“ netopýřů z nevhodných stanic tak přicházejí do úvahy pouze tato dvě přechodná období. Kromě etické stránky věci jsou jakékoli nevhodné zásahy v rozporu se zákonem (šest druhů „našich“ netopýřů je zařazeno mezi kriticky ohrožené, ostatní mezi silně ohrožené druhy). Právní ochraně podléhají rovněž netopýři užívaná sídla – a to jak přirozená, tak umělá.

Jelikož je možné přítomnost netopýřů očekávat teoreticky ve všech typech budov, měl by každé stavební úpravě, rekonstrukci, zateplení atd. předcházet biologický průzkum některým z odborníků (nejčastěji členové organizace ČESON, případně některé dobrovolnické organizace). V případě pozitivního nálezu je nutné postupovat následující hierarchií:

- stavební práce provádět v období nepřítomnosti netopýřů v úkrytu
- zachovat co nejvíce charakter úkrytu a zejména vletové a výletové otvory, které dosud netopýři používali
- v případě, že nejsou předchozí postupy možné, zajistit, aby mohli netopýři stávající úkryt v předstihu opustit a nemohli se před jeho uzavřením vrátit zpět
- ztrátu úkrytu kompenzovat vytvořením náhradní úkrytové nabídky (např. speciální netopýři budky)

V každém případě by se mělo předejít situaci, kdy je přítomnost netopýřů zjištěna až v průběhu stavby.

Konkrétní technická řešení pro zachování úkrytů, šetrné „vystěhování“ netopýřů nebo tvorbu náhradních úkrytů jsou velmi rozmanitá. Zájemce odkazují na výše uvedený informační materiál, který obsahuje jejich podrobný popis včetně modelových příkladů. Zčásti se problematika zachování úkrytů netopýřů překrývá s tím samým platícím pro rorýsy – je tak možno postupovat souběžně.

Problematikou netopýřů využívajících nejrůznějších stromových dutin se zabývá podobná brožura Netopýři v lesích (el. [zde](#)). Rozebírá nejen zásady správné lesnické pra-

xe, ale přináší rovněž informace k tématu netopýrů a dřevin rostoucích mimo les.

Teoretické podklady pro ochranu netopýrů jsou zpracovány velmi kvalitně. Je rovněž možná plná podpora zájmových organizací při řešení vzniklých problémů. V mnoha případech je tedy osud netopýrů v rukou stavebníků nebo ostatních, kteří s netopýry v lidských obydlích přijdou do kontaktu. -ji-

Přednáška o hospodaření s dešťovou vodou

Jak je (doufám) všeobecně známo, obzvláště dobrým zdrojem vláhy je dostatek sněhu. A protože letošní zima nebyla v tomhle směru nijak moc příznivá, začali jsme se tématem "sucho" pilně zabývat a domlouvat si termíny s odborníky ještě dávno předtím, než nastaly dlouhé jarní týdny bez jakéhokoliv deště. Podíváte-li se do předchozích čísel našeho časopisu, uvidíte v pozvánkách ŠK několikero akcí o důležitosti kvalitní půdy a zeleně, což má pro zadržení vody v krajině i pro tzv. krátký cyklus vody (tj. pro to, aby vůbec nějaké deště a sněhy padaly) klíčový význam: únorovou a květnovou přednášku, dubnový výlet do přírodní zahrady, návštěvy spolku Ledňáčků v dalších přírodních zahradách - a všude se o tématu mluvilo. A hlavně se ve středu 21. 3. konaly Zelené otazníky pořádané Ekoporadnou ŠK, jejichž název zněl přímo "Jak hospodařit s dešťovou vodou na pozemku?"...

Pozván byl vodohospodář doc. Ing. David Stránský, Ph.D. z pražské Fakulty stavební ČVUT, příslušník Asociace pro vodu ČR. Na programu bylo hledání odpovědí, zda se využívání dešťové vody v domě či na pozemku vyplatí, zda na to přispívá stát, co je potřeba splnit v případě stavby nového domu, atd. Presentaci z besedy můžete nalézt [zde](#) a s dotazy k tématu můžete přicházet jak do Ekoporadny, tak i na nejrůznější akce naší ZO ČSOP.

Zatímco předchozí přednášky byly zaměřeny na fungování tzv. biotické pumpy (jinými slovy: jak lesy a další zeleň přivádějí vláhu do krajiny – viz také např. [zde](#)), Zelené otazníky řešily hlavně záležitosti technického rázu: co dělat, aby dešťová voda nestékala, kam nemá, ale aby se naopak co nejlépe využila? V přirozeném povodí by měl odtok představovat jen asi 10 % objemu srážkové události, místo toho ale činí často i přes 50 %. Ještě v nedávné době se na to totiž příliš nehledělo a rychlé svedení do kanalizace se jevílo jako jasná věc, o níž nikdo nepochybuje. To se ale projevilo (a dosud projevuje) tak, že po každém delším dešti málem hrozil povodňový stav, zatímco na polích, zahradách a jinde v krajině se životodárná vlaha nedržela. Voda se shromažďovala v nádržích na konci systému městského odvodnění, a ne tam, kam spadla. Drahé centrální opatření bylo pokládáno za nutné zlo, aniž by se uvažovalo o relativně levných alternativách na pozemcích jednotlivých staveb. S tím souviselo navíc i větší znečištění vody. Nyní se už začíná smýšlet jinak, případně se jedná o rozpomínání na doby, kdy zasakování v okolí staveb nebo silnic bylo ještě běžné. A legislativa také hovoří pro výpar, vsakování a pomalý odtok do lokálního koloběhu vody - byl citován Vodní zákon, Stavební zákon (resp. Vyhláška 501/2006 Sb.) a Zákon o vodovodech a kanalizacích.

Foto -ah-

Retenční objekty, vegetační a štěrkové střechy nebo propustné zpevněné povrchy nejsou zatím tématem cílené motivace pro občany, ale dá se očekávat, že i to se už brzy změní. Na fotografiích a nákresech od nás i z ciziny jsme mohli vidět řadu příkladů, jak může vypadat kamenná nebo betonová dlažba s pískovými spárami, zatravnovací dlažba a rošty, porézní asfalt, zatravněné štěrkové vrstvy, střechy a stěny porostlé příhodnou vegetací. Byly vyjmenovány aspekty ovlivňující technické řešení vsakování, bylo pojednáno o předčištění dešťové vody, osvojili jsme si pojmy jako zelená infrastruktura, průleh, vsakovací rýha, vsakovací šachta, plošný vsak, suchá nádrž, umělý mokřad... Přednáška působila optimistickým dojmem, že vše už je vyzkoušeno, na vše se pamatuje, o čemkoliv se můžeme poradit. Inspirovat se můžeme v cizině, např. v Dortmundu, v Mnichově nebo v Melbourne, ale i u nás - třeba v Karviné, v Horních Počernicích, v Hradci Králové... Studie v některých zemích, např. v Kanadě nebo v USA, dokazují, že přítomnost zeleně navyšuje ceny nemovitostí, a to třeba o 5-10 %, ale i více, např. o 30 %.

Dobře zněly i výpočty typu "návratnost do 10-20 let", stejně jako náměty, jak zajistit i jinou motivaci než "jen" uvědomělý přístup k hospodaření s tím takřka nejcennějším, co nám příroda dává. Mně osobně se moc líbilo i motto přednášky - "Počítáme s vodou". Dost mě ale zarazil pojem "humus", který byl v technické řeči citovaných dokumentů používán pro obyčejnou rozmělněnou organickou hmotu. To ve skutečnosti není nijak srovnatelné (viz např. [zde](#)) a takovéto směšování pojmů je pak matoucí. Budí dojem, že humus se dá vytvořit celkem snadno a případně že jde ho jednoduše koupit v obchodu. Je to přitom ta nejcennější složka půdy. Pan Stránský uvedl, kolik hektarů půdy podle posledních odhadů v ČR denně mizí, a je to až neuvěřitelně vysoké číslo: 14 ha, z nichž významná část připadá na urbanizaci. A nezdá se, že by to veřejnost pokládala za alarmující jev, ačkoliv půda patří mezi neobnovitelné zdroje.

Právě humus, ten skutečný, je pro vsakování vody přesně tou správnou hmotou. Při květnové přednášce bylo provedeno srovnání, kolik vody pojme přehradní nádrž typu Orlické a kolik srovnatelně velká plocha dobré půdy. Výsledek vypočítaný odborníky jsme sice očekávali, ale i tak nás ohromilo, kolikanásobná převaha na straně půdy to byla. A další výpočet: je měřením prokázáno, že uvnitř parků je během dne o 15 až 20 % vyšší vlhkost vzduchu ve srovnání se zastavěnými částmi města.

Je tedy nejvyšší čas zavést metodiku pro posuzování výstavby nových budov i komplexů s ohledem na principy trvale udržitelného rozvoje. Máme se v tomto směru rozhodně pořádku učit. A hlavně šířit tyto informace dál, protože to, co v našich kruzích se zdá logické a volající po co největší podpoře, je pro mnoho našich současníků ještě nezvyklé a zbytečné. Prostředí máme ale společné a nedá se říci, že to záleží na libovůli jednotlivců, jak se na svém pozemku zařídí. Za přednášku jsme byli velmi vděční a doufáme, že studenti, jimž pan Stránský a další učitelé důležité vědomosti vštěpují, berou přijaté informace jako něco praktického, co je potřeba rychle a ochotně uvádět do života. Otřepaná slova o tom, že záleží na každém z nás, jsou i v tomhle případě pravdivá a žádoucí. **-ah-**

Překopávky

Chřadnutí českých lesů – hrozba, nebo příležitost?

Sucha roku 2015 a 2018 a následující sezóna budou patrně zlomovým obdobím v negativním vývoji našich hospodářských lesů. Smrk, sucho, monokultura, kůrovec – patrně neexistuje v přírodovědných kruzích více probádané a v posledních měsících ani více diskutované téma. Téma točí se kolem těchto pojmů. Téma, které se snad dnes vyučuje i na středních školách. Většina z nás tuší, jak by to mělo být správně, přesto stále vítězí hospodářské zájmy... a naše lesy chřadnou. Až letos se však situace stává dramatickou. A vzdáleně připomíná nedávnou zprávu z Číny o STOPce v odběru odpadů ze západního světa. Tedy časovaná bomba, která se dala očekávat, nikdo ji neřešil a bude ji muset řešit nyní pod tlakem, jinak si zadělává na pořádný průšvih. A tak nám zase musela příroda ukázat, že ještě stále žijeme tam, kde platí její zákony. A i když si to nemyslíme, vyplatí se je respektovat.

Za problém, před kterým stojíme, totiž nemůže kůrovec, nemůže za něj dokonce ani sucho. Můžeme si za něj sami. Mohutná kůrovcová gradace, která teď stojí před branami, je pouze důsledkem našeho neuváženého a na zisk orientovaného lesnického hospodaření posledních desetiletí. Schází se tu faktor postupující globální změny klimatu s výraznějšími a dlouhodobějšími meteorologickými výkyvy, faktor dalšího posunu klimatického optima pro naše hlavní hospodářské dřeviny, stav

Foto -jj-

našich lesů daný kulturními smrčínami rostoucími v neadekvátních podmínkách a přemnoženou zvěří, faktor intenzivního a nešetného lesnického hospodaření a mnoho dalšího. Kůrovcová gradace je logickým vyústěním této kaskády souvislostí. Tak jako chřipková epidemie na konci zimy kosí v aseptickém prostředí žijící oslabenou kancelářskou populaci, kůrovec pouze hoduje na prostřeném stole – lesních plochách plných oslabených nahusto vysázených smrků. Stromů přírodou vytvořených tak, aby rostly v prostředí s nižšími ročními teplotami, vyšším úhrnem srážek a v přirozeném zápoji s ostatními druhy dřevin dle nadmořské výšky.

To, co se nyní odehrává zejména v moravských lesích (viz [zde](#) nebo [zde](#)) je patrně pouhou předzvěstí něčeho daleko rozsáhlejšího. Něčeho, před čím třeba šumavská kůrovcová „kalamita“ nedávné doby byla jakýmsi zahřívacím kolečkem. Odborné zprávy navíc naznačují něco, co bude veřejností asi špatně tráveno. Situace je natolik neudržitelná, že ať už budeme proti kůrovcovi nějakým způsobem zasahovat či nikoli, výsledek bude prakticky stejný – rozsáhlý rozpad kulturních smrčín, zejména v nižších polohách. Tedy jev z ekologického hlediska naprosto pochopitelný, logický a vedoucí k nápravě rozvráceného rovnovážného stavu. Pro některé (i vzácnější) druhy živočichů a rostlin mohou navíc vzniklé holiny představovat příležitost k rozvoji. Laickým a ekonomickým okem to však bude pravděpodobně vnímáno zcela jinak.

Proč mnoho lidí (včetně mě) vnímá současnou situaci jako příležitost? Myslím si, že nemůže být polopatičtější výzvy ke změně, než je tato. Pokud se ve způsobu lesnického hospodaření nic nezmění nebo se změní jenom symbolicky, bude se stav našich lesů nadále zhoršovat (viz např. [zde](#)). Je ale dost pravděpodobné, že i kdybychom nedošli ke změně přístupu selským rozumem, dotlačí nás k tomu tak jako tak

ekonomická stránka věci – pěstování lesů současným způsobem se zkrátka do budoucna už nevyplatí. Tento přerod však bude potřebovat naši součinnost. Zejména v samotném vnímání pochodů v lesních ekosystémech. Ty z časového hlediska mnohonásobně přesahují nám běžné horizonty. Estetický stav lesa na mnoha místech bezesporu utrpí, ale pokud se na něj budeme dívat jako na celistvý organismus, zjistíme, že se jedná pouze o změnu formy směrem k trvalejšímu a odolnějšímu stavu. Změnu, kterou můžeme zajistit my sami.

Jaký by měl být konkrétní postup ozdravení našich lesů? I když bude základní výčet možná znít hodně zjednodušeně, nejedná se o nic zcela nového, co nebylo v minulosti v této souvislosti mnohokrát diskutováno a vědecky zkoumáno.

- změna druhové skladby lesů ve prospěch stanovištně přirozených a „stres tolerantních“ druhů a směrem k vyšší pestrosti, minimalizovat výsadbu smrku v nižších vegetačních stupních
- omezení holosečí, posun směrem k výběrným způsobům hospodaření (vyšší věková pestrost lesů)
- omezení odvozu biomasy (ponechání části dřevní hmoty) pro zlepšování kvality půd
- snížení stavů spárkaté zvěře pro umožnění přirozené obnovy
- vytváření území ponechaných samovolnému vývoji

Tyto a mnoho dalších bodů kopírují zásady přírodě blízkého a udržitelného lesnického hospodaření. Je samozřejmě nezbytné, aby tyto kroky byly kromě účasti samotných lesníků zajištěny i výraznými legislativními úpravami. Změnu bude vyžadovat i model zadávání zakázek velkým subjektům. Jednou z cest je rozšíření porostů s certifikátem FSC (zejména u státních lesů).

Podrobnější informace na téma, co s tím, naleznete v podobě výstupů z odborného semináře reagujícího na kalamitu v Jeseníkách ([zde](#)). Problematice se věnovalo i poslední číslo časopisu Ochrana přírody (viz [zde](#) nebo [zde](#)). Svůj pomyslný hlas můžete přidat prostřednictvím [této petiční kampaně](#). -jj-

Sucho, sucho, sucho, sucho!

Ano, počítáte dobře: už čtvrtým rokem je sucho! Často si chválíme sluníčko, jsme rádi, že je jasno nebo aspoň polojasno. A hlavně, že na víkend neprší! V ulicích města přece jen přírodu tolik nevnímáme, své záhonky a trávníky pokropíme hadicí a je to! Ale stačí vyjít do polí. Tam už je důvodů ke starostem víc. Neprší!

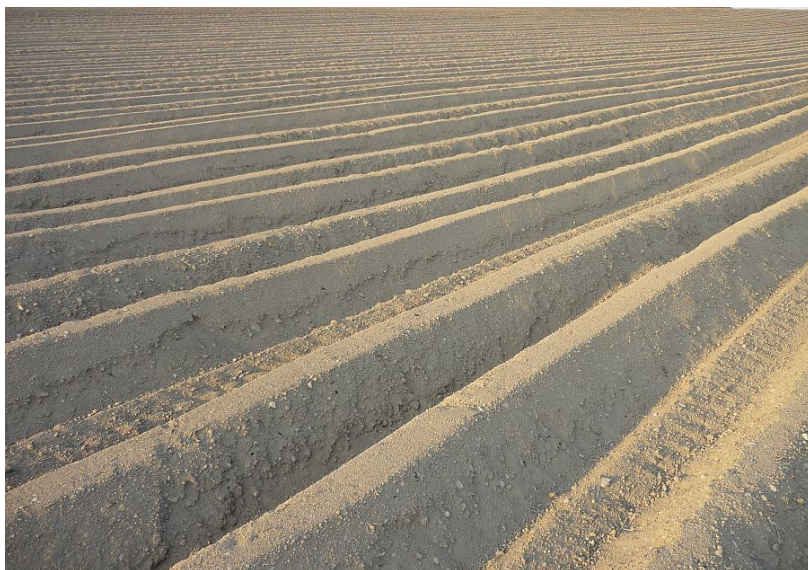
Klimatologie má k vyjádření dostupnosti vláhy v půdě pro rostliny - nebo také pro vyjádření přirozeného zavlažení krajiny - jednoduchou pomůcku: tzv. **Langův dešťový faktor** (dále jen LDF). Jeho výpočet je jednoduchý: prostě celkové roční srážky vydělíme průměrnou roční teplotou. V zásadě platí, že vlhkost v půdě se udrží snáze, je-li nižší teplota. Je-li naopak teplota vyšší, napršená voda se mnohem více odpařuje a zem vysychá. Docela přesně to vyjadřují i staré pranostiky: *Listopadová slota - trocha deště, fůra bláta!* - A naproti tomu: *Co za den v létě naprší, to slunce za hodinu vysuší.*

Vezmeme-li v úvahu klimatické poměry v naší republice, platí všeobecně, že v horských oblastech jednak více prší a jednak je tam chladněji – a tudíž problémy s vlhkostí zde zpravidla nejsou. Naopak, v nížinách Polabí a zejména jižní Moravy jsou srážky ve srovnání s horskými oblastmi nižší, ale teploty v ročním průměru o dost vyšší. A proto tady problémy se suchem vznikají nejdříve.

Vrátíme-li se k hodnotám LDF, platí tato definice: hodnotou **nad 100** označujeme oblasti **velmi vlhké**, hodnoty **81-100** mají oblasti **vlhké**. **Normál** přísluší hodnotám **70-80**. Rozmezí **60-69** odpovídá oblastem **sušším** a hodnoty **pod 60** náleží už oblastem **velmi suchým**.

A nyní se podívejme na naše nejbližší okolí, na střední Pootaví. Podle Atlasu podnebí Česka z r. 2007 se u nás pohybuje LDF v průměru v hodnotách 70-80, které jsou charakteristické pro normální oblast. Mám k dispozici svá měření z Horažďovic. Pro vzdálenější srovnání uvádím: v letech 1965-1968 zde byla průměrná hodnota LDF 83. V letech poměrně nedávných, tj. v období 1998-2013, měl LDF hodnotu v průměru 80, tedy zcela srovnatelnou. Ale vezmeme-li poslední roky 2014-2017, jsou hodnoty LDF už podstatně jiné: 65, 43, 69, 64. Tedy průměr 60, který už je na hranici velmi suché oblasti. Jako by se od roku 2014 něco zlomilo.

Samozřejmě, i v minulosti se střídaly roky sušší s těmi vlhkými, ale vždy šlo zpravidla o

Bramborová pole připomínala koncem dubna spíše poušť, foto Jiří Wagner

roční výkyvy, které se v následujícím roce vyrovnaly. Teď už jde ale o čtyři suché roky za sebou, dílem způsobené nižšími srážkami a dílem vyššími teplotami.

A co teď s tím? Problém nedostatku vody se už zřetelně projevuje na pramenech (spodní voda) i na vodních tocích (povrchová voda). Konkrétně třeba pramen u Sv. Anny u Horažďovic, známý v minulosti svou mohutnou vydatností, která se pohybovala většinou v hodnotách 3-5 l/s, dává v současné době 0,7 l/s. Otava se v posledních letech většinou potácí na hranici sucha (což je v Sušici průtok 4 m³/s). V poslední době se dokonce stává, že průtok Otavy v Katovicích je nižší než v Sušici! Což svědčí o tom, že drobné přítoky Otavy jsou také na suchu. Jen občas po jarním tání či větším dešti na Šumavě se hladina Otavy nakrátko trochu zvedne.

Ty větší, trvalejší deště, ty nám v poslední době chybějí. Vlastně naposledy vydatněji zapršelo na přelomu srpna a září 2017 (29 mm). A od té doby jen paběrkuje. Problémem je, že jedna bouřka s lijákem či jeden vydatnější déšť nic nespraví. Ani dva či tři. Deficit srážek je už veliký. A rok 2018 zatím suchu jenom vyhrocuje: únor, březen přinesly jen polovinu obvyklých srážek. Duben byl mimořádně teplý (měsíční průměr 12,8 °C převyšil dosud obvyklou hodnotu o cca 5 °C!). A přitom napršelo v Horažďovicích jen pouhých 3,5 mm! Což je méně než desetina dubnového normálu! O mimořádném teple a suchu letošního dubna svědčí i žlutá oblaka pylu, která se nesla krajinou.

Rozsah sucha zatím vnímáme (pokud vůbec), spíše jen na zahrádkách, na polích, nanejvýš si ještě děláme starosti s pitnou vodou. Ale následky mohou být mnohem širší: stačí si uvědomit, kolik vody spotřebuje třeba průmyslová výroba či kolik elektrárny: ty vodní potřebují průtok, ty tepelné či jaderné, které jsou pro zásobování el. energií rozhodující, zase množství vody na chlazení. A kde ji vezmeme? ČR je závislá jenom na srážkách! A na tom, kolik se jich zejména v půdě zadrží.

Kolem roku 2000 jsme řešili problémy s povodněmi, nyní to budou zřejmě problémy se suchem. Prostě naše klimatické poměry jsou složitým mechanismem a hlavně proměnlivým. A my s tím musíme chtít nechtít počítat. A péče o krajinu je tím prvním, zásadním krokem, jak předejít problémům s vodou. Neboť voda může mít i pro nás brzy cenu zlata. **Jiří Wagner**

Sníme naši planetu? – 12. díl – Produkce odpadů

V době, kdy je drtivá většina potravin balena – pro převoz, distribuci, prodloužení trvanlivosti nebo pouhou konzumaci – jsou odpady jedním z nejviditelnějších vedlejších ekologických dopadů jejich produkce. Pokud půjdeme v souvislostech o něco hlouběji, můžeme ještě vydělit skupinu odpadů zemědělské produkce.

Tato část je prakticky výhradě zastoupená odpady biologického původu. Vzhledem k jejich množství to však v žádném případě neznamená polehčující okolnost. V intenzivních zemědělských systémech, kde je zohledňován zejména výnos a ekonomická náročnost, se velká část biologického materiálu nevrací zpátky do oběhu. Jsou upřednostňována anorganická hnojiva a mnohé organické hmoty z živočišné výroby nemohou být vzhledem ke svému chemickému složení přímo využity k hnojení (nebo se prvořadě využívají energeticky prostřednictvím bioplynových stanic). Výsledkem je koncentrovaný organický materiál, který může při úniku, nesprávném použití nebo skladování způsobovat eutrofizaci povrchových vod – dusíkem a fosforem. Obří zemědělské podniky pobřežních částí Severní Ameriky zapříčiňují tímto způsobem vznik tzv. mrtvých zón oceánů („ocean deadzones“) a okyselování mořského prostředí – viz např. [zde](#). Výkaly hospodářských zvířat jsou

Oceánská mrtvá zóna v ústí řeky Mississippi, foto CCO

rovněž zdrojem nebezpečných patogenů, antibiotik a hormonů.

Tou více viditelnou skupinou jsou odpady vznikající při dalším zpracování původní zemědělské suroviny - zejména v člancích skladování, distribuce, prodeje a konečné spotřeby zákazníkem. To, že musíme potraviny nějakým způsobem balit, je samozřejmě nezpochybnitelné. V mnoha případech se však děje něco, co spíše připomíná odpadové šílenskéví. Na vině je kromě bezohlednosti výrobců orientovaných pouze na zisk i nízká cena základních obalových materiálů, která je navíc započítávána do ceny konečného výrobku. Množství použitých obalů tak může u některých druhů potravin narůstat takřka řádově. Kromě samotného objemu vzniklého odpadu je rovněž podstatný konkrétní použitý materiál.

Na co všechno můžeme myslet při snahách o minimalizaci odpadů v souvislosti s potravinami? Všeobecně platí zásada, že čím více je potravin průmyslově zpracovávána, tím více obalů si za svou krátkou životnost vyžádá. Doporučením (již vícekrát v rámci seriálu zmiňovaným) je tedy upřednostňovat při plánování jídelníčku co nejvíce základních surovin. Ty často používané je dnes možné nakupovat ve velkých baleních, případně využívat čím dál více dostupných bezobalových obchodů (nejblíže např. [BEZ. Písek](#)). Důležitým krokem je samotné rámcové plánování naší spotřeby potravin. Logicky dosáhneme výrazných odpadových úspor při klasickém vaření namísto ohřívání polotovarů. U

průmyslově zpracovávaných potravin bychom se měli soustředit na složitost obalu a vyhýbat se tzv. kombinovaným obalům, kdy jsou baleny zvlášť jednotlivé malé kusy a pak ještě (mnohdy několikrát) celý výrobek.

Oblast, kde můžeme konečný dopad z velké části ovlivnit svou volbou, je výběr obalového materiálu. Rekordmanem z běžně dostupných materiálů je hliník (vysoká energetická náročnost - viz [zde](#) a nízká výtěžnost při výrobě) - za předpokladu, že není recyklován. Plast je všeobecně diskutovaná záležitost. Je nutné si uvědomit, že většinu běžně používaných plastových obalů, zejména fólií, sáčků, kelímků atd. není možné žádným způsobem recyklovat a i při vytrídění končí na skládce komunálního odpadu. Sklo je sice poměrně náročné na výrobu, ale většinou velmi dobře recyklovatelné. Nejšetrnějším obalem je samozřejmě papír - je dobře recyklovatelný a rozložitelný, tedy i kompostovatelný. Samotné zbytky potravin jsou bezproblémové za předpokladu, že jich nevzniká příliš a že jsou vytríděné a zabudované zpět do oběhu látek.

Speciálně ve spojitosti s plasty existují ještě dvě oblasti, kde je možné zapracovat na pozitivní změně a které doslova bijí do očí svou krátkozrakostí. Využíváním nejrůznějších rychlých způsobů občerstvení, kdy je jídlo zabaleno pouze pro několika minutové zkonsumování do jednorázového plastového obalu, vytváříme nerecyklovatelný odpad, který se bude rozkládat po další stovky let. Podobně jsou na tom všudypřítomné igelitové pytlíky a tašky, které se určitě každému z nás válejí doma v počtu minimálně několika desítek. Proč si před příštím nákupem nevzpomenout a nevzít jich pár s sebou... a také zapřemýšlet nad tím, co všechno se pro pouhý přenos z obchodu domů do pytlíku dávat nemusí.

O nápojích jsme se v rámci našeho seriálu nezmiňovali, ale u tohoto dílu musíme udělat výjimku. Ač jejich samotná výroba příliš velké ekologické zatížení nepřináší, co se týče obalů, jsou příkladem přesného opaku. A to v mnoha případech následkem pouhé lenosti, pohodlí nebo zbytečných obav. Proč bychom jinak pili balenou vodu v zemi, kde je jedna z nejkvalitnějších kohoutkových? Proč bychom si kupovali balené pití do práce nebo do školy, když si stačí vzpomenout doma a pít si natočit do mnohokrát použitelné lahve? Dalším doporučením je vyhýbat se hliníkovým plechovkám (energetické nápoje, limonády), pokud je to možné, nepřistupovat na nahrazování dosud vratných skleněných obalů plastovými (pivo) a minimalizovat množství jednorázových kelímků na nejrůznějších místech. Konkrétních nápadů je mnoho, stačí nad věcí přemýšlet (další inspirace viz článek na str. 8). -jj-

Foto CC BY-SA 2.0

Sblížení: Lidé a velké šelmy Šumavy

Před rokem jsme čtenáře Kompostu seznámili s historií návratu rysa ostrovida do šumavské přírody ([č. 3/2017](#) a [4/2017](#)). Tento příběh jsme sestavovali se spolupracovníkem Luďkem Tomanem skoro čtyři roky a na počátku jsme především chtěli zjistit, odkud pochází neustálé spekulace o nelegálním vypouštění do volné přírody a co brání tomu, aby v šumavské přírodě našel pokojný domov a respekt lidí. Postupně nám došlo, že historii návratu rysa na Šumavu nelze oddělit od pátrání po vzniku zdejšího národního parku, otázkách o smyslu jeho vyhlášení i debatách o očekávání některých šumavských obyvatel.

Stejně starý a zajímavý je i příběh smečky vlčích přeběhlíků z bavorského Neuschöna, kteří se v sedmdesátých letech minulého století pokoušeli najít útočiště na naší straně hranice, utajeného vypouštění koček divokých či úspěšného návratu krkavce.

Při pátrání po nedávné historii jsme opakovaně naráželi na hluboce zakořeněné předsudky, zklamání z vývoje situace na Šumavě i osobní animozity, které byly a jsou příčinou mnoha dnešních nepochopení a sporů. Došlo nám, že pokud chceme pomoci ochraně šumavských rysů, musíme přijít na to, proč se část obyvatel Šumavy a Pošumaví nikdy nesmířila s přítomností rysa ve zdejších lesích či vyhlášením národního parku. A z této historie se poučit...

Po několikaletém pátrání, sbírání dobových materiálů a fotografií a vyzpovídávání pamětníků i aktérů jsme 11. května 2018 pod hlavičkou Hnutí DUHA v Muzeu Šumavy v Kašperských Horách zahájili výstavu s názvem „Sblížení: Lidé a velké šelmy Šumavy“. Moc bychom si přáli, aby naše výstava pomohla překonat neshody z minulosti a přispěla k vzájemnému pochopení a sblížení – ať už lidí a velkých šelem, nebo ochránářů, lesníků, myslivců, šumavských obyvatel a návštěvníků. Pohled do historie je nám velkým poučením a v některých časech nám bohužel také ukazuje, kudy cesta nevede. **Josefa Volfová**

Hnutí DUHA, Muzeum Šumavy, p. o., a Správa Národního parku Šumava vás srdečně zvou na výstavu

SBLÍŽENÍ: Lidé a velké šelmy Šumavy

11. května —
31. října 2018

Otvárací doba:
úterý - pátek: 9:00 - 17:00
sobota - neděle: 10:00 - 17:00
(úterý a sobota 10:00 - 12:00)
vstupní přídavná 20 Kč / 30 Kč

Galerie
Muzea Šumavy
v Kašperských
Horách

Městské čp. 140
Kašperské Hory

Logo Hnutí DUHA, logo Muzea Šumavy, logo Národního parku Šumava, logo Evropské unie

Hurá na výlet s Enviroskopem – 12.

Rozcestník šetrné turistiky na webových stránkách www.enviroskop.cz a ve volně stažitelné mobilní aplikaci Enviroskop přináší červnový tip na výlet za přírodou a krajinou. Na jaře se nabízí řada parádních příležitostí pro pozorování různých skupin živočichů, třeba ptáků, např. u rybníka Řežabinec. Výlet k ptačí pozorovatelně na jeho břehu potěší nejen milovníky ptactva, ale i příznivce divočiny či romantické duše.

Řežabinecké tůňe, foto Tereza Kulhová

Dřevěná pozorovací věž stojí cca 400 metrů od vstupu do rezervace. Přízemí a horní část věže slouží pro výzkumné účely, mezipatro je volně přístupné veřejnosti a lze odsud přehlédnout celou hladinu rybníka. Po cestě k věži můžete na vlastní nebezpečí využít dřevěná mola, která umožňují přístup mezi rákosinami až k otevřené hladině rybníka. Nejlepší čas pro návštěvu pozorovací věže představuje duben až červen, kdy se na rybníce objevuje nejvyšší počet ptáků (a pak také na podzim, kdy je zase přítomno nejvíce různých druhů).

Na místo se můžete dostat od vlakového nádraží Ražice po úzké asfaltové silnici, která vede podél trati (cca 1200 m). Dá se dojet až k lokalitě a auto nechat na menším parkovišti před vstupem do rezervace.

Další informace a fotografie k lokalitě naleznete [zde](#). **Simona Šafarčíková, Krajská síť environmentálních center Kráseč, z. s.**

Rybník Řežabinec s ptačí pozorovatelnou

Ptačí pozorovatelná se nachází na území Národní přírodní rezervace Řežabinec a Řežabinecké tůňe, která chrání na ploše přes 110 ha rozsáhlý komplex společenstev na samotném rybníce a v přilehlých tůňích. Rezervace byla vyhlášena v roce 1949 a v roce 2004 byla zařazena jako ptačí oblast do evropské soustavy chráněných území NATURA 2000. Na lokalitě hnízdí díky širokým pásům porostů především rákosu obecného mnoho druhů vodních ptáků, další druhy se zde zastavují při jarním a podzimním tahu. Přilehlé tůňe poskytují domov především obojživelníkům.

Ptačí pozorovatelná, foto Tereza Kulhová

Bezodpadové tipy nejen na letní sezónu

Při návštěvách nejrůznějších akcí s občerstvením, při cestování, ale i při mnoha dalších příležitostech jsem velmi často zhrzen, jakým způsobem jsou nadužívány nejrůznější jednorázové obaly, které se po několikaminutovém použití mění na nerozložitelnou památku pro časový horizont přesahující trvání našich životů. Tomuto absurdnímu paradoxu by se dalo ve většině případů předcházet za předpokladu toho, že bychom se nad tím vůbec zamysleli. Jelikož je v letní sezóně a při cestování příležitostí něco takového spatřit a změnit zdaleka nejvíce, rozhodl jsem se pro sepsání několika tipů.

Venkovní festivaly, akce s občerstvením atd.

I když doba pokročila a při některých velkých letních festivalech už problematiku odpadů řeší, na mnoha místech si organizátoři s něčím takovým hlavu nelámou – hlavně, aby se prodávalo. Kelímky na pivo a ostatní nápoje pak mohou po skončení akce vytvářet souvislou vrstvu, po sebrání pak nerecyklovatelnou masu, která se pouze přesune na jinou daleko větší hromadu jménem skládka. O ropě k výrobě plastů a další ekologické stopě pro jejich výrobu ani nemluvě. Řada velkých festivalů již přistoupila na systém vratných kelímků s potiskem (viz např. [zde](#)), které jsou po omytí využitelné i na další akci. Pokud taková možnost není, jsou alternativními možnostmi přinesení vlastního obalu (na menších akcích nemají problém s točením do vlastního skla) nebo alespoň opakované použití jednorázového kelímku (dle vlastních zkušeností také nebývá problém). Co se týká občerstvení, není situace vyřešená ani v případě použití tzv. bioplastů zodpovědnější částí prodejců (různé kategorie a rozložitelnost). Řešením je přibalit s sebou na akci omyvatelný talířek, tácek apod., případně volit pokrm, který se dá vzít "do ruky", papírovou variantu obalu apod. Pokud jste sami pořadatelem akce s občerstvením, pokuste se zamyslet na její podobě bez jednorázového nádobí.

Foto -jj-

U stánků...

...na levnou krásu s jednorázovým odpadem. Tak to vypadá téměř ve všech letních osvěžovnách - u vody nebo u turistických cílů všeho druhu. Na vině mohou být krom samotných prodejců i některé hygienické předpisy. Přesto se na vás asi nikdo nebude zlobit, pokud si s sebou vezmete svůj vlastní kelímek/hrnek atd. Namísto jednorázových plastů vyžadujte po obsluze klasické nádobí, případně nápoje z vratných obalů. Můžete také zvolit občerstvení v klasickém kamenném podniku.

Dovolená

V kempu pod stanem, v penzionu, u moře...nebo nejrůznější výlety mohou mnohdy začínat větou: "Nevíme, co tam bude za vodu, tak se ještě radši stavíme pro dva balíky v marketu." Ruku na srdce - kde dnes neseženete tekoucí pitnou vodu? Zvlášť, když je to jedna z hlavních podmínek v dnešní době vysokých hygienických norem? Možností, jak předejít zbytečnému nákupu balené vody je víc než dost - kanystry, barely, naplněné PETky z domova... Z vlastní zkušenosti několika celotýdenních pobytů v odlehlých koutech různých zemí vím, že v tomto případě je to opravdu jenom otázka chťení. Při kratších pobytech nebo výletech se určitě může hodit prázdná obyčejná nebo speciální lahev (např. [zde](#)). Pítek, studánek, případně toalet s umyvadlem je všude víc než dost. Pokud si pořídíte kvalitní a lehké outdoorové nádobí, určitě bude dost "zero waste" příležitostí, aby nezhánelo po zbytek sezóny ve skříni.

Pivo

Samostatnou poznámku bych rád věnoval nejoblíbenějšímu nápoji pro letní období. Pivo je doposud díky vratným obalům jediným opravdu "ekologickým" pitím. V posledních letech je však kvůli lenosti konzumentů lahvové pivo vytlačováno plechovkovým a PETkovým. V obou případech vzniká zcela zbytečně odpad s velkou ekologickou stopou. Myslete na to před dalším nákupem.

Káva a spol.

Velká část populace si svůj život bez povzbuzujících účinků kávy dokáže jen obtížně představit. Se svým oblíbeným hrnkem doma či v kanceláři je situace bezproblémová. To se však mění na cestách všeho druhu - u benzínek a automatů. Jedna káva = jeden obal (v menšině lepších případech papírový). Přibalte s sebou na cesty svůj vlastní šálek a vynásobte si svou obalovou úsporu. Existují i alternativy použitelné do většiny nápojových automatů (viz např. termohrnky [zde](#)).

Hliník

Energetické nápoje, limonády i výše zmiňované pivo mají jednu společnou vlastnost. Zčásti nebo zcela se stáčí do hliníkových plechovek - obalu lehkého, téměř nerozbitného, ale také ekologicky velmi nešetrného (vzhledem k energetické náročnosti výroby - viz [zde](#) - a špatně dostupným možnostem recyklace). Pokud si touto cestou chcete ušetřit pár deka ve svém zavazadle, činíte tak na úkor životního prostředí.

Určitě by se podobných tipů našla ještě celá řada, snažil jsem se ale pro první článek tohoto druhu postupovat hierarchicky a rozebrat možnosti předcházení vzniku odpadů, které jsou v koších a bohužel také ve škarpách kolem cest nejen při letním putování vidět nejčastěji a v největším objemu. Další nápady zejména pro cestování naleznete např. [zde](#). -jj-

Foto CCO

Objevy detektiva Ledňáčka

Červen je měsícem mláďat, ať už jsou to ta ptačí v hnízdech, zvířecí v pelíšcích nebo lidská na hřišti při slavnosti Dne dětí. Mláďata má i hmyz, ryby, žáby, jenže u nich je to často tak, že nejsou pohromadě s rodiči. Ve známé "Mravenčí ukolébavce" od Zdeňka Svěráka a Jaroslava Uhlíře se sice zpívá o tom, že maminka hledá mraveněčka tykadly, jenže to je pohádka (a vidíte, že moc hezká?). Ve skutečnosti se v mraveništi o larvičky i o kukly stará někdo jiný, jak si můžete přečíst v knížkách Ondřeje Sekory nebo třeba v přírodovědných časopisech, v učebnici ve škole, na internetu... a samozřejmě o tom také můžeme povídat na schůzkách našeho spolku Ledňáčků. Starostlivé maminky nebo tatínkové se v říši hmyzu nebo například u ryb objevují také, jen to není tak obvyklé. Symbolem rodinného štěstí bývá tedy spíše ptačí hnízdo, klubko hrajících si koťátek, dovádívá kůzlata, zkrátka vše, co připomíná rodinu lidskou.

- **Pro dospělé:** Víte, jak zaječíte mate svou stopu, aby po ní nepřivedla někoho hladového ke svému mláďati?

- **Pro rodiče vědecky založených školáků:** Proč si nemůžete vzít domů mláďe z volné přírody, i když se vám tak moc líbí a měli byste snahu se o něj starat co nejlépe?

- **Pro rodiny s batolaty:** "Zajíček v své jamce sedí sám..." - znáte tuhle starou hru? Víte, jak průpovídka pokračuje? A jak se hra hraje?

Odpovědi najdete na straně 16.

Zobonosky počtvrté

Čtenáři Kompostu se mohli prostřednictvím tohoto časopisu seznámit již se třemi druhy těchto zajímavých nosatcovitých brouků (*Curculionoidea*). V České republice bylo zjištěno 29 druhů zobonosek. Podle způsobu života se dělí na dvě základní skupiny. První jsou „rolovači“ nebo též „smotávači“, kteří připravují pro své larvy zásoby potravy v podobě listů smotaných do druhově specifických útvarů. Do této skupiny patří mimo jiné zobonoska lísková (*Apoderus coryli* – viz Kompost [č. 10/2012](#)), z. révová (*Byctiscus betulae* – viz Kompost [č. 6/2013](#)) a z. topolová (*B. populi* – viz Kompost [č. 7/2013](#)). Tentokrát bych čtenářům chtěla představit jednoho zástupce druhé skupiny tzv. „dírkovačů“ nebo „nakousávačů“. Jejich samičky vykoušou otvor např. do letorostu, pupenu, květu nebo mladého plodu, nakladou tam vajíčko a larva se živí pletivem odumírajícího orgánu. Po naklazení vajíčka do plodu nakousne samička jeho stopku. Zobonosku jablečnou (*Tatianaerhynchites aequatus*) jsem našla 6. 5. 2018 na okraji obce Chanovice na slivoni, i když tento druh podle literatury preferuje ve volné krajině hlohy. Je uveden i v *Obrazovém atlasu chorob a škůdců ovocných dřevin a révy vinné* jako „lokálně vážný škůdce ovocných, především jabloňových sadů“. Brouci se živí květy a listy, larvy vyvírají malé plody. Vyvíjet se mohou také na hrušních, třešních, višních, meruňkách, kdouloních a jeřábech. I když jde o hojný druh, nesetkala jsem se zatím s větším počtem jedinců. **Eva Legátová**

Zobonoska jablečná, foto Eva Legátová

Použitá literatura:

HLUCHÝ, M. a kol.: *Obrazový atlas chorob a škůdců ovocných dřevin a révy vinné*, Biocont Laboratory, Brno, 1997.
STEJSKAL, R., TRNKA, F.: *Poznejte naše zobonosky*, Živa č. 2/2013.
ZAHRADNÍK, J.: *Brouci*, Aventinum, Praha, 2010.

Večer s dokumentem – 52. díl – Planeta oceán

V [Kompostu 6/2015](#) jsme uveřejnili upoutávku na dokument *Home* – lyrický epos o Zemi a o našem vztahu k ní. Snímek z roku 2009 se o tři roky později dočkal volného pokračování zaměřeného tentokrát „pouze“ na oceány. Francouzský režisér Yan Arthus-Bertrand vytvořil podobně vyhlížející dokumentární film, který vás na první pohled upoutá úchvatnými záběry mořských a pobřežních scenérií i detailů podmořského života. To však není zdaleka všechno. Tvůrci dokumentu chápou oceán jako kolébkou všeho živého, včetně člověka. O to naléhavěji pak popisují námi zpretrhané mateřské pouto a negativní vlivy naší civilizace projevující se právě destrukcí oceánů. Film tak výborně doplňuje problematiku již dříve rozebíranou na stránkách našeho časopisu – mořský rybolov, znečištění oceánů plasty... a také upozorňuje na roli oceánů v globalizaci vlnou lodní dopravy.

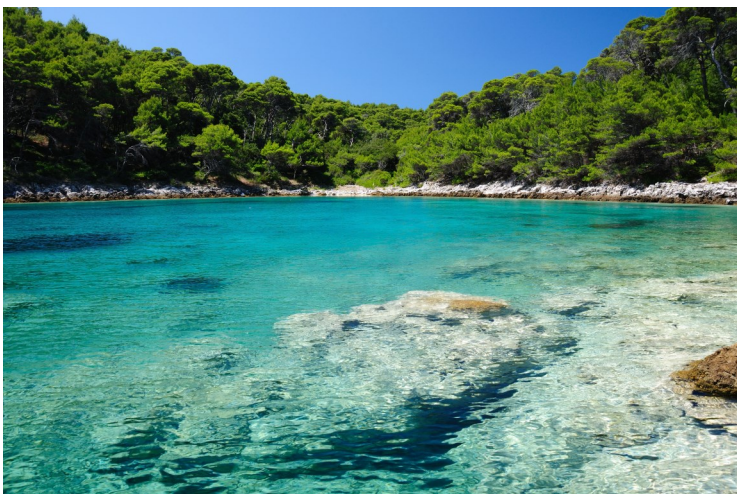

Foto -jj-

světa trávající 4 miliardy let. Už nevidíme krásu života, jen to, co může oceán udělat pro náš druh, co nám umožní vyrobit. Vše, co žije kolem nás, trpí naší existencí. Všude, kde se ocitneme, zanecháváme stopy. Tito vorvani prý sní hlavou dolů. Možná ale sníme my, když si myslíme, že můžeme pokračovat v tomto zběsilém růstu bez následků.“

Skvělý divácký zážitek z filmu tak trochu kalí poměrně plytký výčet doporučení k nápravě nahnutého stavu našich oceánů. Vzniká zde určitá nerovnováha mezi závažností situace a neuchopitelnými a nejasnými zásadami, které mohou vést k letargii na způsob „tak co teda s tím?“. Považte sami: dodržovat kvóty, přestat dotovat průmyslový rybolov, navždy zakázat hlubinný rybolov, podporovat rybolov v malém, kupovat ryby pouze s ekoštítky, podněcovat zodpovědný rybolov, omezit znečišťování, omezit exploataci mořských

hlubin, dodržovat antarktickou smlouvu, připravit smlouvu pro Arktidu, investovat do výzkumu a chránit naše mořské genetické dědictví... Osobně bych očekával daleko přímější poselství a konkrétnější spotřebitelská doporučení aplikovatelná řadovým divákem do každodenního života. Přesto věřím, že si každý z nás dokáže ona chybějící doporučení sám domyslet. I přes tento nedostatek rozhodně stojí film za zhlédnutí. Najdete jej [zde](#). -jj-

Pozvánky - červen 2018

Ekoporadna při Šmidingerově knihovně zve:

Farmářské trhy Strakonice

Pátek 1., 15. a 29. 6., 13-17 hod., Velké náměstí pod radnicí.

Pokračují pravidelné farmářské trhy ve Strakonici na Velkém náměstí. Přijďte si vybrat z široké nabídky farmářských a regionálních potravin, rukodělných výrobků a občerstvení. Vše s důslednou kontrolou původu a kvality (zboží ze supermarketu u nás nekupíte). Prostor trhu bude opět poskytnut k prodeji drobných pěstitelských přebytků bez účastnického poplatku. Jarní část trhů bude pokračovat do konce června každý sudý pátek. Více informací, kontakty a seznamy prodejců na farmarketny.strakonice.eu. Pořádá Ekoporadna při ŠK ve spolupráci s Městem Strakonice. -jj-

Pobočka ŠK Za Parkem zve dospělé i děti:

Zastavení v čase

ST 6. 6.: Krátké setkání, ztišení, verše Pavel Šrut, poetická próza Roman Szpuk. Od 16:30 na pobočce Za Parkem.

Strakonické příběhy LIV.

ÚT 12. 6.: Karel Skalický: Výživa pro dvanáct chudých. Městský špitál při kostele svaté Markéty. Nástin jeho života od počátků až do komunistického bourání. Další vyprávění regionálního historika v rámci rozsáhlejšího strakonického cyklu, doprovázené projekcí různých dokumentů a vyobrazení. Od 18:00 ve společenském sále ŠK (hrad).

Sázavská Zeměloď

ST 13. 6.: Přednáška Barbory Dufkové s promítáním. Od 17:00 v promítacím sále strakonického gymnázia.

Přírodovědný výlet z Lipky do Vimperka

NE 17. 6.: Sraz v 7:00 před nádražím ČD. V 7:10 odjezd vlakem do Lipky, kde nás v 8:33 bude čekat profesionální průvodce **Josef Pecka** (poplatek 100,- Kč – až na místě). Ukáže nám **sejpy u Volyňky**, cestu přes rezervaci **Na Radosti** a k bývalému statku, dál se půjde do Vimperka a cestou se případně podíváme **do bývalého Stifterova parku** (celkem cca 12 km). Zpět jede vlak např. v 15:40 z vimperské zastávky.

Společné hraní na kantely

NE 24. 6.: **hraní na kantely** (vytvořené při akcích ŠK), případně i další nástroje. Koná se od 18:00 na pobočce Za Parkem ve spolupráci se spolkem Spona. K hraní, zpěvu nebo jen k poslechu zveme širokou veřejnost.

Ledňáčci

Páteční schůzky rodin se zájmem o přírodu, tradice a lidové hry. Pro děti všeho věku (i v kočárku) s rodiči, prarodiči apod. Přicházet mohou i dospělí bez dětí nebo starší školáci bez dospělých. Pomoc při vedení programu je vítaná, ale není nutná. Chodit lze i nepravidelně. Sraz v 16:00 před zámkem u vývěsky ŠK, kromě 1. 6. a 29. 6., kdy schůzka nebude. **8. 6. proptáráme okolí řeky a možná dojde i na koupání, 15. 6. si zahrajeme a pomlsáme na naší oblíbené zahrádce, 22. 6. se slavnostně rozloučíme před prázdninami.** Info pobočka Za Parkem (Husova č. 380, 380 422 720) nebo vedoucí Monika Tůmová (602 361 321).

Výstavy: Výstavka rostlin na určování (nejen s pomocí knih, ale i s možností konzul-

tace) – v půjčovně v Husově ul. č. 380. **Pokračují i dlouhodobé akce – Místa s přírodními zajímavostmi, Nejlepší knihy aj.**
Otevřeno Po a Čt 13–18, St 8–12 hod. **-ah-**

Šmidingerova knihovna zve:

10 let Krajské sítě environmentálních center KRASEC

1. 6. – 30. 7. - výstava spolku sdružujícího 17 jihočeských organizací, které poskytují veřejnosti služby v oblasti environmentální výchovy, vzdělávání a osvěty a ekologického poradenství. **ŠK, vstupní hala.**

Kurz počítačové gramotnosti

5. 6. - Internet I – První email - základní vyhledávání, emailová pošta. **ŠK, studovna, 9:00–10:30.**

19. 6. - Internet II – Cestování s internetem - počasí, jízdní řády, mapy, ubytování, pojištění. **ŠK, studovna, 9:00–10:30.**
Přednostně pro čtenáře ŠK.

Spisovatelé do knihoven: Milan Ohnisko

7. 6. - český básník, nakladatelský a časopisecký redaktor, editor a kulturní publicista, za normalizace disident a signatář Charty 77. Autorské čtení s debatou. **ŠK, společenský sál, 17:00. Vstupné 40,- Kč.**

Vícehlasy 13.

18. 6. – hosté dalšího z mimořádných setkání s inspirujícími osobnostmi budou členové Žižkovského divadla Jára Cimrmana herec, fotograf **Petr Brukner** a básník, prozaik, textař, herec, scénárista **Miloň Čepelka**. Budou povídat nejen o svém působení v divadle Jára Cimrmana, ale i o svých dalších zájmech. Večerem bude provázet Ivana Jonová. **ŠK, společenský sál, 17:00. Vstupné 80,- Kč.**

Spisovatelé do knihoven: Martin Reiner

20. 6. - básník, prozaik, nakladatel a organizátor kulturního dění. Autorské čtení s debatou. **ŠK, společenský sál, 17:00. Vstupné 40,- Kč.**

Tvořivá dílnička pro děti

28. 6. - žabka. **ŠK, oddělení pro děti, 8:00-11:00.**

Drobné smetí

Titul Ropák roku za vyloučení spolků ze stavebních řízení

Anticenu Ropák cenu za rok 2017 získal dle očekávání poslanec Jaroslav Foldyna (ČSSD) za návrh a prosazení změny zákona na ochranu přírody a krajiny, který znemožňuje účast spolků v územních a stavebních řízeních pro stavby, u nichž nebylo vydáno stanovisko EIA. Více se dočtete [zde](#).

Návrh na zálohování PET lahví se nezdá MŽP

Zálohování PET lahví a plechovek, které funguje v některých zemích Evropy a o kterém se začíná diskutovat i u nás, možná narazí hned v počátku u MŽP. Údajně se jedná o nesystémový prvek a prodražilo by nakládání s jinými druhy plastového odpadu. Více naleznete [zde](#). Podle jiných informací ([zde](#)) čeká ministerstvo na výsledky studie.

Dubnový výlet za přírodními zahradami

Častým cílem výletů pořádaných pobočkou ŠK Za Parkem a strakonické ZO ČSOP je už po léta přírodní zahrada Anastazie v Rudolfově. Od doby, kdy v její blízkosti vzniká několik komunitních zahrad, se náš zájem ještě zvětšil. 28. 4. 2018 jsme se byli podívat na nově budované jezírko a na další přírodě blízké inspirující prvky.

Zápis z akce najdete [zde](#). **-ah-**

Vegetativní rozmnožování orseje aneb Padající "nebeské žito"

V Kompostu č. 2/2014 jsme se v článku "Česká kuchyně za dob nedostatku" zmínili mimo jiné o tom, že orsej jarní (viz např. [zde](#)) se nerozmnožuje ani tak semeny (moc na ně nespolehá, protože kvete brzy na jaře a nemívá dost opylovačů), jako spíše pacibulkami (rostou v paždí listů) a kořenovými hlízkami. Víte-li na zahrádce nebo někde v přírodě o místech, kde jste tuto běžnou bylinu viděli v březnu a v dubnu kvést, můžete zde najít něco, co připomíná semena obilí a co je, snad, dokonce i jedlé (pozor: na to, že se to v některých pramenech jako jedlé uvádí, nelze spoléhat). Ve velkém to v dnešní době už asi nezažijeme, ale dříve se stávalo, že tato "mana" byla unášena větrem a pak to vypadalo, jako by přicházela k lidem z nebe. Nebo jako by poletovaly zlaté mušky. V knize Vladimíra Macury **Guvernantka** je to popsáno slovy Bohuslavy Rajské: "... Vzduch je toho plný. Jakési drobné lehounké kuličky, jako by prosa do vzduchu rozsypal. Mana padá z nebe, na nás na všechny padá. Vztáhnu po ní ruce a za chvíli se mi drobně pokryjí. Mám teď plné ruce té many z nebes, ruce až po lokty jako oprášené. Třeba to má něco znamenat. Třeba to někdo s námi rozmlouvá..."

Výjev se odehrává v červenci 1847 ve Vratislavi, ve chvíli, kdy Bohuslava (Antonie) hledí z věže kostela a dole po ulici právě přichází její manžel František Ladislav Čelakovský. Ten měl rozsáhlé přírodovědné znalosti a k zajímavému jevu se postavil mnohem věcněji:

"... *Cosí padá. Nebo se vznáší. Nastavím ruku. Pozoruhodné. Vskutku pozoruhodné. Poprvé to vidím na vlastní oči. Vypadá to jako zázrak. Ale ve skutečnosti je to ovšem známý úkaz botanický. Nebeské žito se to poeticky nazývá. Přitom nejde o nic jiného než o části kořenů krtičníku, čili roupového koření čili roupníku čili orseje nebo podle Němců Feigwarzenkrautu. Nic nepřírozeného. Jen to množství snad překvapuje, princip sám je jasný a srozumitelný. Nicméně, je-li jasný princip, je pak na množství ještě něco záhadného? Prostě se letos více urodilo krtičníku menšího... Přemnožil se prostě, půda byla plná drobných hlízek, tisíců, milionů drobných kuliček. Stačilo, aby je spláchl déšť, stačilo, aby je vysušilo slunce, až byly lehké jako pápěři, stačilo, aby se do nich opřel vítr a nesl je třeba celé míle daleko..."*

Jak vidíme, název orsej nebyl v té době ještě ustálený. Rostliny se nazývaly porůznu, například podle toho, jaká moc se jim přisuzovala v lidovém léčitelství (více k tomu viz [zde](#)). F. L. Čelakovský vyjmenoval mezi jinými jmény i krtičník (tj. bylinu pomáhající proti nemoci zvané krtice), což se dnes používá pro krtičník hliznatý.

Rozmnožovací pacibulky orseje, foto -ah-

Výpovědi obou manželů se v knize střídají a autor, literární vědec, tak mohl dobře vyjádřit jejich odlišnou povahu a přístup k životu. Vycházel při tom z dochované korespondence a jiných důvěryhodných pramenů. Podobně jako při čtení mnoha jiných životopisných knih má čtenář někdy zvláštní pocit, že nahlíží snad až příliš někomu cizímu do soukromí, ale na druhou stranu je to myslím velmi dobrý způsob, jak se dovědět něco podstatného z dějin, ať už jde o konkrétní osudy nebo o způsob života našich předků, o přírodní jevy, atd.

V knize samozřejmě vystupuje spolu se svými sourozenci také Čelakovského nejstarší potomek Ladislav (1834-1902), pozdější významný botanik. A témuž oboru se věnoval i jeden z Ladislavových synů Ladislav František (1864-1916). Zájem o přírodu se v rodině dědil a velkou zásluhu na tom měl jak básník Čelakovský, tak také rodinný přítel Jan Evangelista Purkyně.

Ještě zpátky k orseji – vegetativní rozmnožování má výhodu nejen v tom, že vytváření semen je v případě časných jarních rostlin obzvláště náročné, ale má vliv i na odolnost proti chorobám. Přírodovědci, kteří pořizují hrabankové vzorky například při mapování výskytu měkkýšů, znají hlízky a pacibulky orseje nebo i jiných rostlin velmi dobře a pravidelně se s nimi setkávají, ale přesto jsem zatím nenašla nikoho, kdo by na vlastní oči viděl poletování „nebeského žita“ popsané ve starých knížkách. Zažil-li něco takového někdo z vás, budeme rádi, když nám o tom napíšete. -ah-

Červen očima Jirky Wagnera

Červen je měsícem prvních jahod. Mladé léto má ještě svěží a syté barvy. Medard často přinese déšť do zásoby pro příští horké dny. *Měsíc červen voní deštěm. Co za den v létě naprší, to slunce za hodinu vysuší.* Den trvá skoro do půlnoci. Bouřka. Zelené klasy. Kvetoucí louky. *Louku seč, když je ti jí nejvíce líto.* Když je nejkrásnější. A zkušený hospodář ještě raději: *Na svatého Aloise, poseč louku, neboj se!* Léto nabírá na obrátkách. Tak ještě to vysvědčení a hurá prázdniny!

(pod jezem štěkeňským)

VSTOUPÍM DO VODY,
rybky prchnou.
A pak se
zase vracejí.

KDYŽ SE TMOU VRACÍM,
nevidím nic.
Jen blesky
kdes u Mirotic.

TAK SE VŽDY STÁVÁ:
Jasmín rozkvétá, voní
a opadáva.

(co pozoruji)

OBLÁČKY MÍŘÍ
k lesu.

Vosy zas do škvíry
mezi prkny.

(ach, čtyřlístky)

JE PO VÁS VETA!
Snad jsem nepokosil
všechno
štěstí světa.

Foto Jiří Wagner

Češi ve spotřebitelském ráji (!?)

Na mnoha místech a v mnoha článcích našeho časopisu jsme rozebírali souvislost mezi poškozováním přírody a spotřebitelským chováním. Není už příliš velkých pochyb, že nadspotřeba zejména v našem (západním) světě je prapříčinou téměř všech globálních environmentálních problémů. Zároveň by lepší pochopení těchto mechanismů mohlo vést ke specifikaci opatření vedoucích k nápravě a rovněž k určitému zjednodušení situace - neřešili bychom pouze negativní následky, ale pokusili bychom se vývoj zvrátit přímo v počátku. Co se týče samotné spotřeby domácností, uvádí se, že se podílejí na problémech životního prostředí z 30-40 %.

Velmi zajímavá sociologická, demografická a statistická data popisující uvedenou souvislost v rámci ČR do minulého desetiletí (práce byla vydána v roce 2009) přináší publikace Češi ve spotřebitelském ráji (!?) s podtitulem "vývoj spotřeby českých domácností v posledních dvaceti letech". Tedy charakterizuje trendy porevolučního vývoje spotřebitelského chování Čechů.

Ministerstvo životního prostředí
České republiky

Češi ve spotřebitelském ráji (!?)

Vývoj spotřeby českých domácností
v posledních dvaceti letech

Petra Kušková
Alena Mařková, Klára Najmanová

Práce nás prostřednictvím poutavých grafů provede jednotlivými "složkami" spotřeby domácností a postihne jejich vývoj v čase. Zcela jasnou korelaci mezi spotřebou, ekonomickým růstem a zhoršováním stavu přírodního bohatství nemá cenu více rozebírat. Zde se však dozvíte, co konkrétně a jakým způsobem je spotřebováno a jak došlo k přerodu českých domácností na víceméně typicky západní spotřební model. Podle českého sociologa Jiřího Večerníka se jednalo o "velmi rychlou změnu od komunismu ke konzumismu". S ohledem na naše "nezápadní" příjmy pak nakupujeme relativně mnoho, více se zadlužujeme, ale také vyhledáváme levnější a méně kvalitní zboží. Češi jsou dále specifičtí v intuitivním nakupování a využívání nejrůznějších slev. Dle údajů z roku 2007 je nakupování v nákupních centrech sedmou nejčastější víkendovou volnočasovou aktivitou rodin. Z výzkumu provedeného v roce 2005 vyplývá, že 75 % českých zákazníků čte reklamní letáky a řídí se jimi při svých nákupech. ČR se „pyšní“ nejhustší sítí hypermarketů ve střední Evropě. Našincům přibývá volného času a stále větší jeho část věnují nakupování – nakupují více a levněji.

Konkrétní trendy popisované v rámci jednotlivých kapitol jsou veskrze negativního rázu. Výjimkami jsou vzrůstající spotřeba biopotravin a částečný odklon od některých skupin potravin (s vyšší ekologickou stopou nebo negativními zdravotními dopady). Naopak stoupá dovoz potravin ze zahraničí (tím i uhlíková stopa) a snižuje se naše soběstačnost. Ani ostatní (nepotravinové) kategorie nevyznívají příliš povzbudivě. V domácnostech přibývá předmětů dlouhodobého užívání – zejména elektroniky – nakupuje se také více oděvů. Výrazně na vzestupu je počet automobilů i míra jejich využívání při cestování. Takto by se dalo pokračovat i v ostatních kategoriích. Otázkou však zůstává – co s tím?

Určitou nadějí do budoucna jsou dva nastíněné modely. Porevoluční boom spotřeby nebude růst donekonečna a společnost se neomezeným nákupem nekvalitního zboží ve velkých kvantech nasýtí a přinejmenším bude alespoň při některých nákupech zvažovat i kvalitu. Pomoci by mohl i nástup trendu nazývaného „postmaterialismus“, který může znamenat uvědomělé omezování zažitých konzumních vzorců a větší důraz na nemateriální společenské hodnoty. Každopádně bude v uvažované pozitivní změně hrát klíčovou roli samotný zákazník, neboť prozatím se pohybujeme v časoprostoru, kde má volný trh neomezenou moc a není téměř žádným způsobem regulován ve prospěch zachování zdrojů a zdravějšího životního prostředí.

Uvedená publikace je ve dvoujazyčné podobě (ČJ/AJ) dostupná ve fondu Ekoporadny, elektronicky pak [zde](#). -jj-

„Jaro vyspalo se do růžova...“

Nevím, jestli se dnes ještě používá slovo „líbezný“, které dřív bývalo v literatuře docela časté. Nijak zvlášť libozvučně mi nezní, ale musím uznat, že v některých případech je výstižné a asi bych právě takové vybrala, pokud bych měla charakterizovat knížku Františka Hrubína „Mánesův orloj“. Mám ji moc ráda a už někdy v začátcích vydávání našeho časopisu jsem si řekla, že do některého červeného čísla musím určitě dát Červen, který znám (spolu s Březnem) ze školy zpaměti. Patřím totiž k těm otrlým jedincům, kteří si i přes povinnou recitaci, rozbory a jiné nepopulární činnosti uchovali od dětství až dodnes lásku k poezii a k naší krásné (co krásné – líbezné!) řeči.

Knížka Hrubínových veršů k obrázkům ze Staroměstského orloje vyšla nejdříve v roce 1953 a pak ještě 1979. Teď už je asi pozapomenutá. A že se verše z ní dostaly do čítanek, toť otázka, jestli jim to bylo u většiny národa k dobru. Co je spojeno se školou, nebývá milováno, natož když to zní tak nějak agitačně, spíš jako pozvánka na družstevní brigádu než jako oslava léta. „Jaro vyspalo se do růžova, v jasnou zeleň obléklo se pak...“ – to by ještě šlo, stejně jako píseň skřivánkova a vonící posečená tráva. Ale „... šťastní lidé zpívají si k práci...“, toho jsme byli tehdy přesyceni a té věčné námahy, v zaměstnání i potom po něm, kolikrát také. V básni Březem se o tom i mluví, jak je horko oráči i želízku.

A přece věřím tomu, co píše staří spisovatelé nebo co jsem vídala na venkově u prarodičů: že ruční kosení, řezání a štípání dříví, vykopávání vlastních brambor, obírání ovoce ze žebříku na vysokých jabloních – to všechno bylo sice někdy těžké, zvlášť pro staré lidi, ale jednak oni to dokonale uměli a sílu si šetřili, jednak si navzájem pomáhali a také si doopravdy zpívali a doopravdy se radovali. Měli blízko k přírodě, za sucha vyhlíželi dešť a v zimě si nestěžovali na sníh, krajinou chodili pěšky

Foto -ah-

nebo sedli na kolo, v noci spali bez prášků a ve dne byli čilí bez kávy, vařili si žitovku a obyčejná jednoduchá jídla – tak, jak si to určitě pamatujete i vy, pokud jste měli příležitost to poznat. Jsem moc ráda za to, že jsem ji měla i já. Když teď čtu knížku jako „Mezi chodskými dřevorubci“ od Jana Františka Hrušky, není divu, že jim věřím. Píše se tam o setkáních s tehdejšími venkovany a o jejich svědectví doprovázené dobráckým úsměvem: „No, dření máme dost, ale my sme při tom zdrávi!“

Věřím i panu Hrubínovi a jeho veršům o červnu napsaným ke krásnému Mánesovu obrazu. A tak tedy:

*... Šťastní lidé zpívají si k práci
než jim slunce zajde za lesy.
Zeleň v dálce do modra se ztrácí
a to modro splývá s nebesy.* -ah-

Je „zainteresovaná“ veřejnost aktivní v ochraně přírody?

Před necelými dvěma lety mi přistál v mailové poště sociologický dotazník, jehož autor mě oslovil coby osobu zaangażovanou v oblasti ochrany přírody s prosbou o jeho vyplnění. Podobných věcí jsem za svůj život vyplnil desítky a začínám už být vůči nim (nejen z časových důvodů) poněkud skeptický. Tento dotazník mě však zaujal svou specifikací a také slibem, že mi budou po jeho zpracování poskytnuty výsledky. To se také po několika měsících stalo a před časem se objevily zpracované ve formě přehledného materiálu na internetu pod [tímto odkazem](#).

Práce ve své první části z širší perspektivy rozebírá podklady environmentální sociologie v kontextu ČR. Tedy které skupiny obyvatel jsou činné v ochraně přírody, jakým způsobem, jaká je jejich motivace atd. Podobnou látkou se zabývali v minulosti již autoři, jejichž práci jsme na stránkách Kompostu rozebírali – Librová (Kompost [č. 7/2017](#) a [č. 12/2017](#)), Krajhanzl (Kompost [č. 12/2016](#)) nebo Vavroušek (Kompost [č. 1/2018](#)). Jedna z úvodních kapitol je věnována také historickému vývoji institucionalizované ochrany přírody na našem území – podobně jako dokumentární cyklus Dějiny neposlušnosti (Kompost [č. 1/2018](#)).

Samotný výzkum s názvem „Postoje a aktivity lidí se zájmem o přírodu a životní prostředí“ pak přináší poměrně zajímavý úhel pohledu. Takový, jaký bychom nejspíš považovali za předem jasný, a přesto nás v mnohém překvapí. Cílí do vlastních řad, protože rozebírá nejen motivaci zainteresovaných osob k aktivní ochraně přírody, ale také jejich způsob vnímání ekologických otázek. Podle určitých kritérií vybrané zájmové skupiny lidí odpovídaly v dotazníku na otázky související s jejich participací v organizacích nebo v aktivitách na ochranu přírody, s jejich proenvironmentálním a spotřebním chováním, s vývojem jejich vztahu k přírodě, s hodnocením činnosti institucí v ČR a s názory na naléhavost problémů z oblasti ochrany přírody (podrobnější rozbor odpovědí se dozvíte přímo v materiálu).

Osobně vnímám ve výsledcích dotazníků jeden velký, i když ne příliš nečekaný paradox. A to ten, že zainteresovaná veřejnost, která významně vnímá globální ekologické problémy, nemusí vždy ještě plně přispívat k jejich řešení environmentálně zodpovědným chováním. Možná si řeknete – kdo by se takto měl chovat, když ne ochránci přírody? Ale ono to není tak lehké. Myslím si, že jde o onu velkou neuchopi-

telnost a roztržitost onoho pojmu environmentálně zodpovědného chování. Zkrátka přírodě blízké srdce a velká motivace k její ochraně ještě nemusí vždy znamenat řešení původních příčin jejího poškozování. Z velké části tak mohou současné snahy o aktivní ochranu připomínat pouze ono pověstné hašení požáru a nejsou vůbec nepodobné západnímu stylu medicíny řešící z převážné části příznaky a následky chorob.

Tento princip je dobře pozorovatelný i u laické veřejnosti v grafu na str. 58 uvedeného materiálu. Ten velmi výmluvně srovnává hodnocení environmentálních problémů průměrnou populací se stejným hodnocením vzorkem zainteresované veřejnosti. Výsledky se ve většině případů kupodivu liší jenom v jednotkách procent. To vše může napovídat o obrovském rozporu dnešní doby. I když je povědomí o ekologické krizi na poměrně slušné úrovni, takřka každý má kladný vztah k přírodě a vnímá problémy jako významné, neexistuje příliš velká skupina lidí, která by byla ochotná věnovat čas a kus svého pohodlí řešení jejich příčin zejména zodpovědnějším spotřebitelským chováním. Naopak znám ze svého okolí poměrně velké množství lidí, kteří se v aktivní ochraně přírody neangažují, ale dalo by se o nich říci, že svým šetrným způsobem života přispívají významně k řešení samotné příčiny poškozování životního prostředí. O podobném paradoxu svědčí např. i reflexe tristního stavu zvířat ve velkochovech, ale poměrně malé zastoupení vegetariánů a veganů ve zkoumaném vzorku.

Co může ještě ovlivňovat výsledky výzkumu nepříznivým směrem, je podle mého názoru chybné zařazení rybářů, myslivců, zemědělců a včelařů do vzorku respondentů. Myslím si, že velká část těchto zájmových skupin přistupuje k přírodě spíše majetnickým způsobem a touhou po osobním obohacení nebo silném zážitku a nemá bližší zájem na principiální ochraně přírody.

Publikace je k dispozici i v papírové podobě ve fondu Ekoporadny. -jj-

Listovka

Objevy detektiva Ledňáčka - odpovědi

- Zajáci se po poli i jinde pohybují tak, že mají připravené jakési vlastní "silnice", zvané ochozy. Překážející rostliny jsou překousány, soustava cest je vyšlapaná, dá se po ní rychle a s jistotou utíkat. Dokonce je navoněná výměškem z úst, kterým si zajáci potírají své přední tlapy a celé tělo. To je dobré pro ostatní zajíce, jenže pro lovíci šelmu by to mohlo být vodítkem k loži, kde zajíc odpočívá, nebo dokonce k mláděti. Proto zajáci svou stopu matou. Přeběhnou místo, kam putují, vrátí se tak, aby to bylo směrem k loži po větru, udělají dlouhatánský skok, a když šelma běží za nimi a lože mine, vítr fouká od ní a ona zajíce necítí. Ten o ní ale ví a uteče. Mláděta jsou kojena tajně, jinak jsou celý den sama, svým zbarvením splývají s prostředím a tváří se, že tam nejsou. Chodme tedy přírodou opatrně, abychom na některé nešlápli. Ta první se rodí brzy na jaře, ale pak ještě během roku přibudou další, protože zaječky jsou hodně plodné. Mohou být oplodněny ještě před narozením starších mláďat a nosí pak dvojí zárodky, jdou z jedné březosti do druhé.

Malý vrabec už opustil hnízdo, foto –vh-

- Koloušek, zajíc březňáček, ptáčátko... kdo by netoužil mít je doma? Nemyslete si ale, že když je náhodou najdete samotné v přírodě, nemá se o ně kdo starat. Maminka je schovaná a přeje si jen to, abyste rychle zmizeli. Dokonce i u ptáčat to tak bývá. Některé může být opravdu vypadlé z hnízda a stálo by za pokus dopravit ho do záchranné stanice k dokrmení, většinou ale je to takhle zařízeno schválně. Když už jim místo v hnízdě nestačí, jsou poschovávaná po jeho okolí a rodiče o něj dál pečují. V knížkách nebo ve večerníčkové pohádce můžete sledovat příběh ztraceného mláděta často, jenže to si tak vymýšlejí spisovatelé, aby byl děj napínavý a mohli jste se těšit na dobrý konec. V opravdovém životě si dávají mladí hodně velký pozor, aby se neztratili. A také rodiče si je pilně hlídají. Však to znáte sami ze svého domova.

- Zajíček v své jamce sedí sám, sedí sám. Ubožáčku, co je ti, že nemůžeš skákat? Chutě skoč, chutě skoč a vyskoč.

"Zajíček" sedí na boběčku, má vztyčené "uši" z ukazováčků a pozoruje, jak kolem něj chodí děti v kroužku, drží se za ruce a zpívají. Nakonec vyskočí, někoho z nich chytí a v další hře se vystřídají. Hru můžete vidět také ve filmu "Dovolená s Andělem" nebo na internetu (např. [zde](#)). Jednou prý tu hru viděl pán ze Švédska, který bydlí v Čechách a učí se naši řeč. Špatně říkanku slyšel a divil se, že zajíček má švédské jméno Sven Jansen. Tak mu to děti vysvětlily a možná o tom napsal kamarádům do své rodné země, aby se tuhle pěknou hru se svými potomky také naučili. -ah-

Osmá vege grilovačka

Kapustové karbanátky

Ingredience: sójové kostky, kapusta (v poměru zhruba 1:1), česnek, celozrnná pšeničná hladká mouka, kukuřičná strouhanka, sůl, sójová omáčka, drcený pepř, drcený kmín

Postup přípravy: Sójové kostky uvaříme společně s posekanou kapustou v osoleném a okořeněném nálevu (např. drceným pepřem, drceným kmínem, sušeným česnekem...) doměkka. Obojí nameleme v masovém mlýnku, ochutíme utřeným česnekem, pepřem, kmínem a sójovou omáčkou. Hmotu zahustíme moukou a strouhankou. Dle chuti dosolíme. Tvoříme karbanátky, které obalujeme v další kukuřičné strouhance a smažíme na pánvi nebo opékáme na grilovacím kameni.

Tofunéza

Ingredience: bílé tofu, hořčice (2 lžice), sůl (půl lžičky), černá sůl (půl lžičky), cibule, rostlinné mléko, případně voda (cca 200 ml), rostlinný olej (cca 100 ml + pod cibuli), kurkuma (lžička)

Postup přípravy: Na oleji orestujeme cibuli, přidáme rozdrobené tofu, zalijeme rostlinným mlékem (vodou) a necháme převařit. Přidáme olej a ostatní ingredience a umixujeme dohladka. Dochutíme a konzistenci upravíme přidáním další vody nebo oleje.

Indické bramboráky

Ingredience: brambory, mrkev (zhruba 1:1), celozrnná pšeničná hladká mouka, česnek, kari, římský kmín, drcený pepř, rostlinný olej, sůl

Postup přípravy: Brambory a mrkev nastrouháme nahrubo. Přidáme v hmoždíři nadrcený římský kmín, kari koření, utřený česnek, drcený pepř a sůl. Těsto zahustíme moukou. Smažíme na pánvi nebo opékáme na grilovacím kameni.

Ovocné špízy s citrónovou marinádou

Ingredience: libovolné tvrdší ovoce (jablka, hrušky, kiwi, pomeranče, ananas...), citrónová šťáva, hnědý cukr, rostlinný olej

Postup přípravy: Ovoce pokrájíme na stejné kusy a napícháme na špízy. Z citrónové šťávy, hnědého cukru a oleje vytvoříme marinádu (zhruba v poměru 1:1:1), kterou potíráme špízy během pečení. -jj-

Ing. Jan Juráš -jj-

Ekoporadna při ŠK, Informační centrum neziskových organizací, Husova 380, Strakonice

Po, St: 7:30 - 16:00, Út, Čt: 12:00 - 16:00,

Pá - po domluvě

tel.: 380 422 721, 721 658 244

E-mail: jan.juras@knih-st.cz

Základní organizace Českého svazu ochránců přírody
Strakonice, Zámek 1

www.csop-strakonice.net

E-mail: posta@csop-strakonice.net

Kompost - Strakonický měsíčník o ochraně přírody

Příspěvky v tomto čísle - Jan Juráš, Alena Hrdličková (-ah-), Josefa Volfová, Jiří Wagner, Simona Šafarčíková, Eva Legátová

Grafika - Jan Juráš

Logo Kompost - Monika Březinová

Kresby - Ivana Jonová

Jazyková úprava - Jan Juráš

Kontakt - jan.juras@knih-st.cz, 380 422 721

Publikované články vyjadřují výhradně názory autorů

Anticopyright 2018

ŠMIDINGEROVA
KNIHOVNA
STRAKONICE